

רמת יחסיה הכוחות הנזכרים בו בפועל. קברי עה זו מחייבת, לשם הבנתה, כמה הבהרות כלליות.

עליונות כמותית ברמה האסטרטגית עדיין אינה מבטיחה עליונות כמותית ברמה האופרטיבית. למעשה נתגו הערבים בעליונות כמותית ברמה האסטרטגית בכל המילחמה, אך דווקא זה"ל הצליח להשיג עליונות כמותית ברמה האופרטיבית במרבית קרבות ההבקעה העיקריים. יכלתו של זה"ל לנצל את האסטרטגיה של "המאמץ העיקרי", היינו בחירת איזור מסוים כאיזורי הבקעה וריכוז כוחות באזור זה כדי להשיג עליונות מקומית, היא שחילצה אותו מנחיתות הכמותית ברמה האסטרטגית. אך דע עקא: ההצדחה בניצול האסטרטגיה של "המאמץ העיקרי" אינה נתונה לחלוטין לחסדי כישורונם של מפקדי זה"ל, שכן לנתוני היערכות הכוחות — ולצרכיגו, בצפיפות זירת הלחימה — השפעה מכרעת על האפשרות להפוך נחיתות כמותית ברמה האסטרטגית לעליונות כמותית ברמה האופרטיבית.

כבר שזירת הלחימה צפופה יותר, מושגים שני אפקטים המקשים על השגת עליונות במזרית ברמה האופרטיבית, ראשית, ככל איזורי הבקעה פוטנציאלי ערוכים יותר כוחות איזוים, ופירושו של דבר שכדי להשיג עליונות במזרית נתונה, חייב זה"ל לרכז כוחות גדולים יותר. שנית, אפשרויותיו של הצד המתגונן לעבות את איזורי הבקעה — אם עליידי הפלת העתודות המסכדות לאיזור זה ואם עליידי העברת כוחות מאיזורים אחרים שזירת הלחימה, גרלות משום שהמרחב הקטן מאפשר העברה מהירה של כוחות, וכך מצמצם למדי נימום את פרקיהומון שבו נחנה זה"ל מעליונות כמותית באיזורי הבקעה.

הבהרות אלה מסבירות, איפוא, את קביעתנו כי ככל שתגדל צפיפות זירת הלחימה כן תגדלנה אפשרויותיו של הצבא המצרי לתרגם את עליונותו הכמותית ברמה האסטרטגית לעליונות ברמה האופרטיבית. האפקט השני, הנובע מן הגידול בצפיפות זירת הלחימה, הוא זה הקשור בגורם התימרון והתנועה. בעיקרון, ככל שתגדל צפיפות זירת הלחימה כן תגדלנה אפשרויות התימרון והתנועה, ומילא הסיכויים לנצלן לצורך הבקעה והכרעה. ככל שתגדל צפיפות זירת הלחימה, כן לובשת הלחימה אופי של קרבות חזית הסנייים, שבהם מתנגדו שות מאסות של כוחות גדולים חזיתית בטריטוריה מצומצמת, ומגולות קרבות של הקוטים.

תעלת סואץ מהווה קו אדום מצרי, שחצייתו ע"י צה"ל מובילה להתערבות איזונית להפסקת האש

משמעותה של קביעה זו היא כי הגידול בצפיפות זירת הלחימה פוגע באחד ממרכיבי העליונות הבסיסיים של זה"ל, היינו: עליונות בקרבות התנועה. לפיכך, העובדה שמילחמת 73 בסניי הצטיירה, יותר מכל קודמותיה, כמילחמה של התנגשויות חזיתיות וקרבות מתמשכים של הקוטים, אינה תוצאה של הידלדלות הכישרון והדימיון בקרב הקצונה הבכירה של זה"ל, אלא היא תוצאה הכרחית של היערכות הכוחות, שצמיצמה את זירת הלחימה ואת כושר התימרון והגישה העקיפתית. שכן, גם הדימיון הצבאי המעולה ביותר מוגבל ביכולתו לחפות, ברמה האופרטיבית, על תגובות פתיות אסטרטגיים נחיתים, המתחייבים מופי היערכות הכוחות.

מניעת ניצול

היתרון העיקרי

רפני זה"ל שתי תפיסות בסיסיות לניהול מילחמה עתידה בסניי, ושתיהן כרוכות בסיכונים צבאיים חמורים ובמיגבלות פוליטיות. עקב היותן גזרות מהיעדר כוח מוטעית.

על-פי התפיסה הראשונה תאמץ ישראל, במקרה של מיתקפת-פתע מצרית, אסטרטגיה של נסיגה חלקית ו"ספיגת" הכוחות המצריים בעומק סיני. אסטרטגיה זו אמורה להשיג מיספר יתרונות: ראשית, הגדלת מרחב זירת הלחימה ועליידי כך דילול שדות הקרב ויצירת מרחבי תימרון לניהול קרבות התנועה שבהם יוכרע הצבא המצרי. שנית, העתקת זירת הלחימה מאיזור התעלה המברי צר ההמוכשל, לטריטוריה שבה לא יינה הצבא המצרי מאתה מערכת של מוצבים, רצועות מיקוש, מיכשולים ועמדות יריי הקיימת כיום באיזור התעלה ואשר תהיה, בשעת מילחמה, אחת ממערכות ההגנה הצפופות בעולם. שלישית, קרב הנסיגה-השהייה של הכוחות הסדירים, אם ניהול הלחימה, ימנע שחיקה של כוחות אלה וישיג לא רק חיטון באיזורי אלה גם חיטון בכוחות לקראת קרבות ההכרעה, שינוהלו אחרי חבירת כוחות המילואים. רביעית, המילחמה תנתחל בטריטוריה שאינה מטילה מיגבלות פוליטיות, כפי שקורה כאשר חוצה זה"ל את תעלת סואץ המהווה, קו אדום" להתערבות פוליטיות.

דא עקא: "ישראל מנועה, מסיבות פוליטיות בעיקר, מאימוץ אסטרטגיה זו, שכן היא כרוכה בסכנה שיש אובדן שטחים וזימון המילחמה כאשר המצריים, מוכנים ומותשים כאשר יהיו, יושבים

בשטחים שהיו בשליטת זה"ל. פיוס המילחמה בתנאים אלה עשוי להיות תוצאה של התערבות המעצמות להפסקת הלחימה בשלב שבו צה"ל עומד על סף הכרעת הצבא המצרי, אך עדיין לא הצליח להחזיר לידיו את כל הפרי שזורה שעליה יותר בקרב ההשהייה-הנסיגה.

מכאן אנו מגיעים לקביעה הפאראדוקסלית הבאה: במציאות הפוליטית העולמית הנוכחית מנועה ישראל מגיי צול היתרון העיקרי שמעניקה אחזקת שטחי סיני, היינו החוקת שטחים אלה לשם ניהול קרב נסיגה-השהייה, מבר קר או כפוי, עד לחבירת כוחות המילואים. ישראל מנועה מניהול קרבה-השהייה שבו היא אמורה לשלם בשטחים עבור רווח זמן, שכן החליפין בין מרחב וזמן כדאיים ואפשריים רק כאשר יכול אתה לוותר על המרחב. אך אם יותר על שטח עלול להסתחים בתבוסה פוליטית-אסטרטגית, הרי אתה מנוע מניצול יתרונו העיקרי של השטח.

ייתרה מזו, אסטרטגיה זו מעמידה את ישראל בפני דילמה קשה, שכן בעוד שמבחינה צבאית שהורה — היינו: לצורכי השמדת הצבא המצרי, ככל שתהיה נסיגה זו עמוקה יותר, כן טובים הסיכויים לניהול קרבות התנועה להכרעת הצבא המצרי — הרי מבחינה פוליטית גדלים הסיכויים לאובדן שטחים, ולבסוף, מיגבלה אחרת של אסטרטגיה זו היא שהמצרים עלולים שלא להתפתח לה, שכן עבורם די בהשתלטות על טריטוריה קטנה ביותר כדי שהמילחמה תסתים בניצחונם. המצרים עלולים, למשל, להשתלט על סיכוי הגידי והמיתלה, ולהסתפק בכך. איך, איפוא, סיכוי שזה"ל יאמץ לו את האסטרטגיה של נסיגה חלקית ו"ספיגת" הצבא המצרי בעומק סיני. גם אופי היערכותו של זה"ל בסניי מעיד על כך שהוא

לא ינהל את המילחמה הבאה על-פי תפיסה זו, שכן היא מחייבת הגנה, "גמישה" לחלוטין, תוך הימנעות מירבית מהקמת "תשתית קשה" וסטאטית שעליהם מתכוונים לוותר; ואילו בפועל ערוכים במרחבים אלה מרבית מיתקני המר כויים של זה"ל בסניי, כולל שדה-התעופה ברפידיים, מית קני זה"ל האחרים ברפידיים, בסיסים לוגיסטיים, בסיס המודיעין באום-חשיבה, מאחר שאין להניח כי זה"ל מתכוון לוותר על מיתקנים אלה, ברור כי במילחמה עתידית ינקוט זה"ל את האסטרטגיה השנייה, שאותה אימץ גם במילחמת 73.

על-פי תפיסה זו ינהלו הכוחות הסדירים, בתגובה על מיתקפת-פתע מצרית, קרבה-הגנה עד לחבירת כוחות המילואים. עם הצטרפות כוחות אלה ירוכזו כוחות קרבה-הבקעה המברי כזו של המילחמה. בקרב זה תהיה מטרתו של צה"ל פריצת מערכת ההגנה המצרית באיזור הבקעה, חציית תעלת סואץ וכיתור הכוחות המצריים.

מחיר ה"ביתור"

יהיה נורא

אסטרטגיה זו שאותה ינקוט זה"ל במילחמה עתידית דית כמעט בוודאות גם אם תיושם בכלישרון עיי לאי, עלולה אף היא להסתים בתבוסה פוליטית-אסטרטגית, שכן היא כרוכה בלש מוגבלות חמורות. ראשית, היא מחייבת את זה"ל לנהל קרבה-הבקעה הרסני, שבהשי וואה אליו עלול "קרב הצליחה" ב-73, להיראות כמסע-פיקניק.

בעוד שב-73 לא היה זה"ל בקרבה-הבקעה חזיתי אלא בקרב לאבטחת איזור הצליחה וה"מסדרון" המוביל אליו מפני התקפות אפניות, בעיקר מן הצפון, הרי במילחמה עתידית יצטרך זה"ל לנהל קרבה-הבקעה עקוב מדם עד לתעלה עצמה.

קרב זה יתנהל, בהכרח, בהתנגשות חזיתית, ותוך פריצה דרך עשרות קילומטרים של מיני שוליים, תעלות נ"מ, רצועות-מיקוש רחבות צפופות ומאות מוצבים חמושים ומאויישים עדיפי יתכנו מוקדם, התשתית שבנו המצריים בגדה המזרחית של התעלה אינה משאירה עוד מקום ל"תפרים" בין אגדי כוחותיהם. זוהי מעי רבתי-הגנה רצופה וצפופה של מאות (!) מוצבים, שבתוכם הוקמו עמדות יריי המוכנות לקליטת הצבא המצרי תוך שעות. עומק מערי כת זו כיום הוא כ-20 ק"מ, ואם נוסף לכך את ההתקדמות הצבאית — כתוצאה ממיתקפת-הפתע והיחסיה הכוחות בשלבי-הפתחה של המילחמה — הרי זה"ל יצטרך, במיקרה הטוב, להתחיל קרבה-הבקעה זה במרחק של 30 עד 40 ק"מ מן התעלה. ביתור מערכת-ההגנה כזו, שיייתכן כי היא הצפופה בעולם כיום, עשוי לעלות לישראל במחיר נוראי.

המיגבלה השנייה הכרוכה באסטרטגיה זו של הבקעה וחציית התעלה, היא בהיותה מותירה מאחורי הכוח המב-קיע כוחות מצריים שגם אם יכותרו, ואולי דווקא בשל כך, יהוו מניע לתביעה "ליישור קווים לאחור", כפי שקרה לארמיה השלישית ב-73. יש לשער כי במציאות הפו-ליטית הנוכחית לא תאפשרנה המעצמות כניעה של כוחות מצריים גדולים שיכותרו על-ידי מיבצע הבקעה וכי תור מעין זה, הפתרון הסביר ביותר יהיה, כפי שאכן היה במיקרה של הארמיה השלישית, "יישור קווים לאחור" תוך נסיגה של כוחות זה"ל מאחורי הכוחות המצריים המכותלים.

דוגמה לאפשרות כזו, שבה ישתלטו המצרים על שטח בעל חשיבות מרכזית ויישאר בו גם אחרי כיתורם, היא האפשרות של השתלטות על מעברי הגידי והמיתלה. מעברים אלה, עקב חשיבותם ועקב הקלות שבה ניתן להשתלט עליהם כיום וכמעט אי-אפשרות, להוציאם מידי כוח שכבר השתלט עליהם, מהווים יעד ראשוני עבור זה"ל ועבור הצבא המצרי גסייחד בכל מילחמה עתידית.

בתנאים הנוכחיים, כאשר המעברים מפורזים, מי שישי תח במילחמה יצליח, כמעט בוודאות, להשתלט עליהם. שכן די בכוחות המונחתים ממסוקים, באקט-הפתחה של המילחמה, כדי להציב — בתנאי טופוגרפיה של המעברים — מיכשול בלתי-עביר, במחיר סביר, לפני כל כוח שינסה לחזור לתוכם. מבחינה זו אין כל חשיבות לעובדה שכור

קרב הצליחה של 73' עלול להיראות כפיקניק לעומת קרבה-הבקעה המרכזי בסניי במילחמה הבאה

חות זה"ל ערוכים קרוב יותר לפיתחי המעברים מאשר כוחות הצבא המצרי, שכן בתנאים של הנחת-פתע של כוחות-קומנדו מצרים ממסוקים בתוך המיצרים, פרקיהומון לתגובה יהיה כה זעיר, עד שאין כמעט חשיבות למרי חקיים של כוחות זה"ל מפיתחי המעברים. **בתנאים אלה, אם המצרים הם שיפתחו כי מילחמה הבאה, סביר ביותר שיצליחו להנחית כוחות ממופקים בתוך המעברים, ויחזיקו מעי מד שעות ספורות עד לחבירת כוחות-הקרקע עימהם. אם יצילו המצרים כוח עזי-אוגדתי כי שני המעברים, זה"ל לא ינסה לחדור לתוך המעברים כדי להשימד את הכוחות המצריים, שכן מיבצע זה יידון לכישלון בגלל הטופוגרפיה של המעברים, וכל ניסיון כזה יתבע מחירי רמים בלתי-נסבל.**

במצב זה תישאר בידי זה"ל האופציה היחידה להכניע הכוחות המצרים שיערכו במעברים: הסימת המעי-ברים וניתוק הכוחות הערוכים בתוכם. הסימת פיתחי המיצרים עשויה להיות משולבת, לשם חיטון בכוחות, בקרבה-הבקעה המרכזי. במיקרה זה יקיעו זה"ל צפוניות למיצרי הגידי, ואותו קרב הבקעה מרכזי יהיה גם הקרב לחסימת ולניתוק הכוחות המצריים שבתוך המעברים. במצב זה, אין להניח כי המעצמות תאפשרנה כניעה של כוח על-אוגדתי מצרי, המכותר במעברים והפיתרון יהיה, שוב, "יישור קווים לאחור", וסיים המילחמה כאשר המעברים בשליטת המצריים.

המיגבלה השלישית של אסטרטגיה זו היא העובד-דה שממושח כרוך בחציית התעלה לטריטוריה שכור בושה נתפס, הן על-ידי המצרים והן על-ידי המעצמות, כאיום על איזור-הלב של המדינה. חציית התעלה, כשלעצ-מה וללא קשר למשמעות הצבאית הישירות המתחייבת מנה, מהווה קטאליזטור לפעילות פוליטית להפסקת-אש. מבחינה זו התעלה מהווה "קו-אדום" מצרי, שחצייתו על-ידי זה"ל מובילה להתערבות המעצמות להפסקת-אש, העלולה למנוע מזה"ל ניצול הבקעה לצורך הכרעת הצבא המצרי. כפי שאכן אירע במילחמת 73, בהשוואה למיגבלות אלו, כל מילחמה שי-תנהל אחרי נסיגה מסניי תתנהל בנסיבות פוליטיות נחרות כהרבה מבחינת ישראל.

לא זו בלבד שלא תצטייר בעיניי הדי-קהיית הבינלאומית במילחמה כזו מדינה כזו בשת למדינה המנסה להחזיר את שטחיה הכבדי שים לידה — וזאת מבלי להתייחס למידת די-צדק שבראייה זו — אלא שכל מילחמה בנסרי